

Påverkan på den biologiska mångfalden, genom försämrade spridningsvägar, är en mycket långsam process. Den fulla effekten av dagens förhållanden blir synliga först om många år. Ur det perspektivet bör möjligheter till bibehållande och förstärkning av befintliga värden och spridningsvägar till och inom programområdet, studeras noggrant i kommande detaljplanering och utformning av bebyggelsekvarter.

Föreslagen bebyggelse inom Hjorthagsparken och Storängsbotten riskerar sammantaget att ädellövträds- och ekbiotoperna i nedre delen av Hjorthagsparken (område 1, figur 5.3.4) riskerar att isoleras från andra omgivande biotoper. En stor del av befintlig vegetation nedanför stålgasklockorna och den nya bebyggelsen, kommer sannolikt behöva tas bort i samband med att marken saneras och under byggnationen. På sikt riskerar detta leda till att sambanden här försvagas.

Så som förslaget nu är presenterat, finns risk för att en viktig spridningsväg (mellan område 1 och 2) inte ges tillräcklig bredd, och att här bildas en ”flaskhals”. Troligt är också att andelen grova träd i närheten av bebyggelsen minskar, vilket kan bidra till att spridningen försvåras ytterligare. Stor hänsyn bör tas till befintlig vegetation i samband med fortsatt detaljplanering.

Föreslagen bebyggelse utmed Värtabanan och Norra Länken (område 4) riskerar att spridningsmöjligheterna mellan Storängsbotten och Hjorthagsparken, minskar. En illustration över spridningssamband som är viktiga att bevara, visas i figur 5.3.5.

Biotoper inom övre Hjorthagsparken (område 3 i figur 5.3.4) har inte lika höga naturvärden som utpekade värdekärnor, men fungerar ekologiskt, som stöd åt de mer värdefulla bestånden.

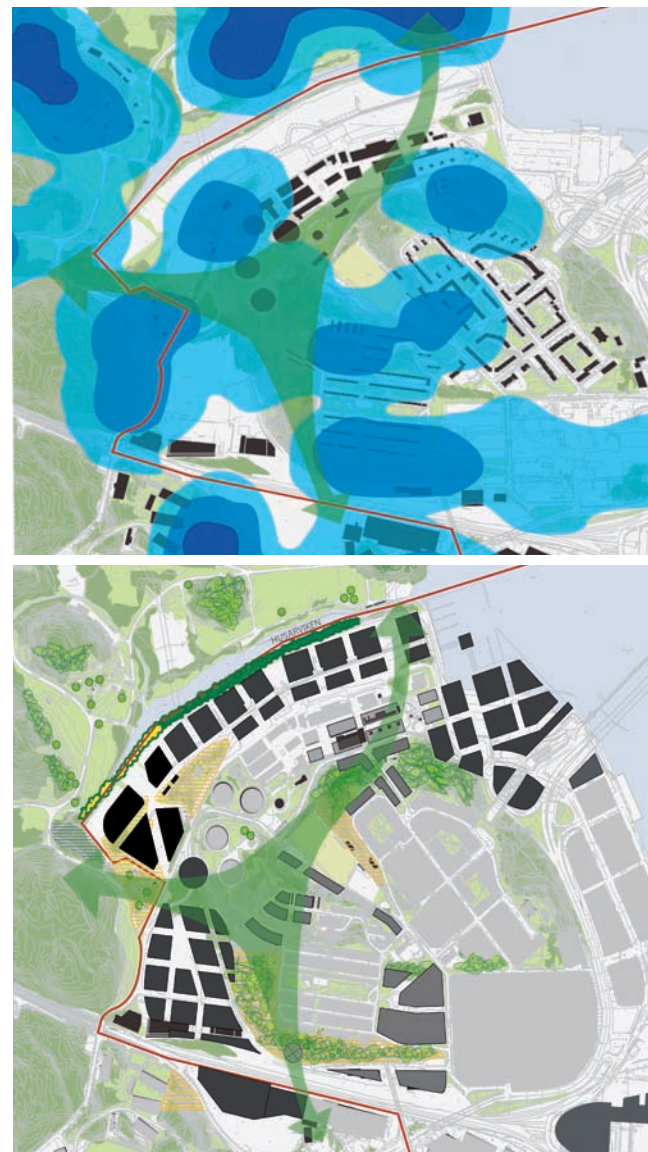

Dessa biotoper har således en viktig roll för parkens funktion som spridningsväg. När det gäller eventuell kompletteringsbebyggelse inom Hjorthagsparken, bedöms att redovisningen på programnivå är för generell för att kunna ta ställning till vilka direkta konsekvenser som här kan uppstå. Ny bebyggelse i måttlig omfattning bedöms vara möjlig, förutsatt att stor hänsyn tas till bevarandet av inre spridningssamband. Om rikligt med ädellövträd sparas mellan bebyggelsen och denna inte blir för tät, bedöms att parkens inre spridningssamband i högre grad kan bevaras.

I förslaget redovisas en lokalgata mellan närmaste bebyggelse och Husarvikens strand. Om man i kommande detaljplanering säkerställer att natur-/parkmark tillskapas mellan bebyggelsen och Husarviken bedöms dels att en s.k. buffertzon (ekologisk övergång) kan tillskapas mot vattnet dels att stranden kan förbli vegetationsklädd. Detta är positivt då det kan ge förutsättningar för att groddjur och sjöfågel kan uppehålla sig i området.

Programförslaget är utformat så att nyplanteringar, i form av ädellövträd och buskskikt, tillåts utmed lokalgator och inom gårds- och kvartersmark. Detta innebär att befintliga spridningsvägar, spridningssamband och markytor, som i dagsläget är rejält försvagade, kan förstärkas.

Med rätt förstärkningsåtgärder samt viss anpassning av bebyggelsen, bedöms att de negativa konsekvenserna kan begränsas och att merparten av spridningssambanden kan bibehållas. Om inte hänsyn tas till detta, riskeras att spridningsvägen Gärdet mer får karaktären av en buffertzon, d.v.s. ett område som saknar tydliga spridningsvägar och där andelen naturmark återfinns i mindre omfattning och främst mellan bebyggelsen.

Figur 5.3.5 Karta över viktiga spridningssamband. Dessa samband baseras på vart potentiella ek- och ädellövträdsbiotoper finns inom och angränsande till programområdet. Kartorna baseras på underlag från SBK, Miljöförvaltningen och Länsstyrelsen.

Detta kan medföra att såväl inre som mer övergripande spridningssamband, på sikt, försvagas. Om förstärkningsåtgärder genomförs och hänsyn tas till spridningsvägarna bedöms programförslaget vara möjligt att förena med ett bevarande av Nationalstadsparkens naturvärden.

För vissa insektsarter kan själva bebyggelsen innebära en barriär. Trädplanerade gator samt park- och kvartersmark kan dock mildra barriäreffekten och bidra till att förbättra spridningsmöjligheterna. Att markytor som idag saknar vegetation nyplanteras i syfte att förstärka svaga spridningssamband är i den bemärkelsen positivt. Detta gäller framför allt Gasverksområdet och Storängskroken, områden som idag till stor del saknar vegetation.

För groddjur är ett stort problem att det idag finns populationer på Norra och Södra Djurgården som är isolerade från varandra. För att säkerställa att arten kan överleva och utvecklas är viktigt att det inom spridningsvägen tillskapas nya dammar och spridningsmöjligheter. Inom Storängsbotten planeras för en ny damm, vilket kan bidra till att öka livsförutsättningarna för groddjuren. Om ytterligare förstärkningsåtgärder görs inom bebyggelsekvarteren, t.ex. nyanlagda grönytor, dammar, och undergångar under barriärer såsom vägar, kan programförslaget bidra till att förbättra livsförutsättningarna för dessa arter.

Förslag till åtgärder och fortsatt arbete

Utöver de åtgärder som redan arbetats in i programförslaget bedöms att det i det fortsatta arbetet är motiverat att överväga fler åtgärder för öka förslagens positiva konsekvenser och minska dess negativa konsekvenser på naturvärden inklusive Nationalstadsparken, se även avsnitt 6.2.

- Säkerställ genom planbestämmelse eller liknande att ekologiska spridningssamband långsiktigt bevaras (bl.a. samband mellan Klockparken-Fisksjöäng- Hjorthagsparken, Storängsbotten-Hjorthagsparken-Ugglebacken samt Oxbergsbacken-Gasverksområdet -Hjorthagsparken).
- För att erhålla goda spridningsmöjligheter inom hela området bör tillräckligt många lämpliga träd, företrädesvis ek, placeras inom räckhåll från varandra (50-200 meter) längs gator samt inom parker och gårdsmark.
- Utforma bebyggelsekvarter med en rikt varierad utemiljö med lämpliga träd (gärna ek eller andra ädellövträd), buskar och perenner som bildar en mångfald av småbiotoper.
- Undvik hårdgjorda kajer i alltför stor omfattning (särskilt i de inre delarna av Husarviken invid albeståndet), detta skulle missgynna trädens tillväxt samt motverka förekomsten av groddjur, sjöfågel etc.
- Eventuell bebyggelse i Hjorthagsparken bör placeras och utformas med stor hänsyn till spridningsvägen och angränsande värdekärna. Invid bebyggelsen bör befintliga träd så långt som är möjligt bevaras och nya ädellövträd och buskskikt planteras.
- Planerad bebyggelse utmed Värtabanan bör förses med ordentliga träd- och vegetationsförstärkta ”släpp”.
- Föreslagen kompletteringsbebyggelse i övre Hjorthagsparken bör utformas stor omsorg. Husens placering bör t.ex. utgå från att inre spridningssamband och befintlig värdekärna ska kunna bibehållas (hus i park).

5.4 Rekreation och tillgänglighet

Förutsättningar

Den befintliga situationen vad gäller närrekreation, tillgänglighet och förbindelser i programområdet framgår av analyskartan i figur 5.4.2.

Tillgänglighet

Tillgängligheten till programområdet med kollektivtrafik är förhållandevis god med tanke på Ropstens tunnelbanestation, samt de lokalbussar som försörjer området. Idag finns hållplats för buss bl.a. vid Ropstens tunnelbanestation, en tunnelbaneuppgång i Hjorthagen och i söder vid Storängskroken (intill PrisExtra). Uppgång till tunnelbana finns på två platser i befintliga Hjorthagen. Busshållsplatser finns också utmed Lidingövägen.

Programområdets gång- och cykelnät är av varierande karaktär. Inom befintliga Hjorthagen finns goda gång- och cykel förbindelser utmed lokalgatorna med målpunkter såsom skola och service. För att ta sig från Norra Hjorthagen eller Ropsten via Gasverksområdet i nord-sydlig riktning hänvisas gående eller cyklister till gång- och cykelstråk utmed Husarviken eller till trottoar utmed Gasverksvägen (se figur 5.4.1).

Tillgängligheten för gående eller cyklister mellan programområdet, Gärdet och city är dock bristfällig. Framst på grund av barriärer som verksamhetsområden, trafikerade vägar och Värtabanan. Längs vissa körsträckor får cyklister och gående till och med samsas om trånga gemensamma utrymmen utmed gator som är hårt belastade med tung trafik (bl.a. Gasverksvägen, Storängsvägen och Lidingövägen).

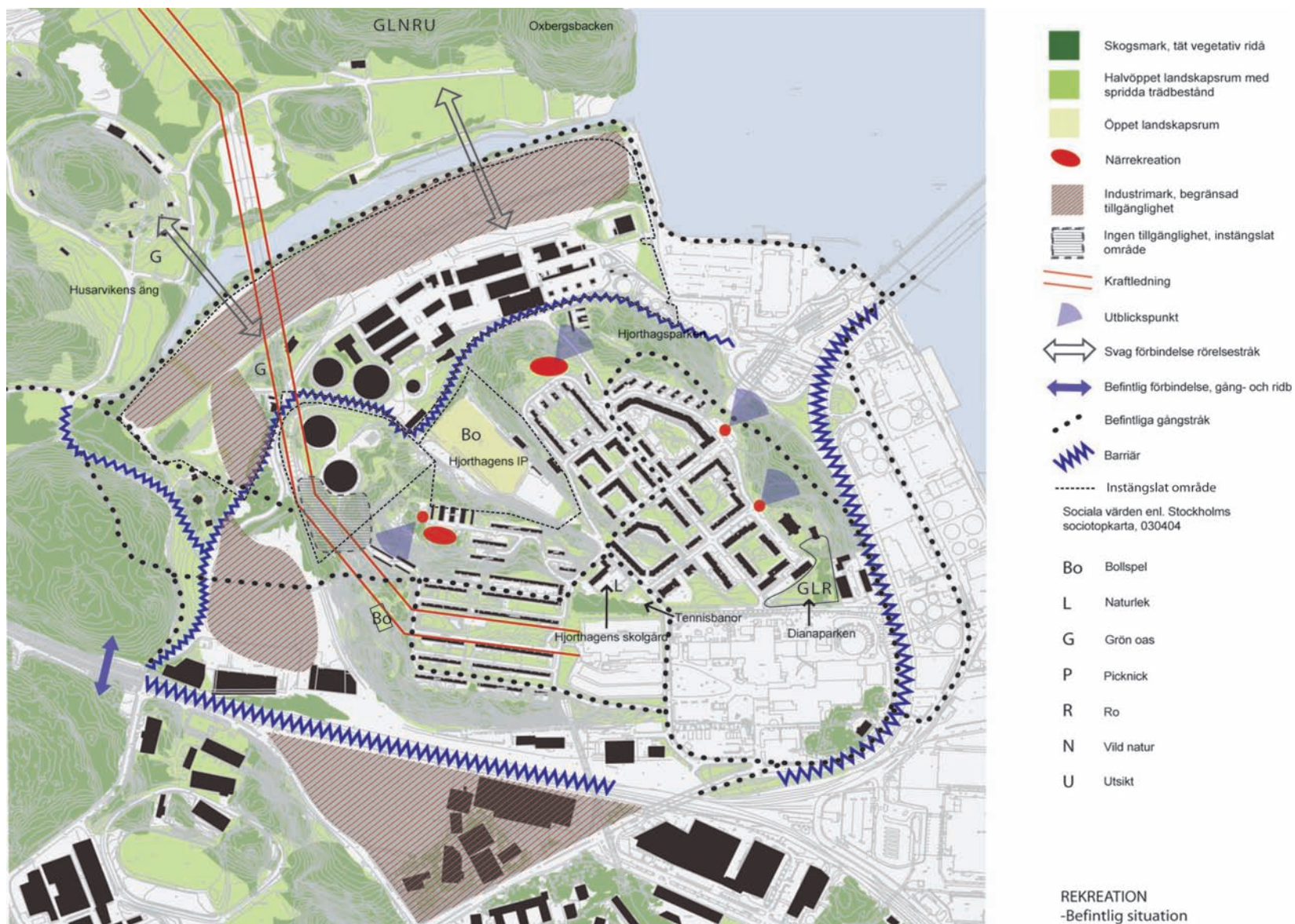
I rapporten Nationalstadsparkens lokala tillgänglighet (Länsstyrelsen 2006:12) konstateras att boende i befintliga Hjorthagen har korta gångavstånd till friluftsområden på Norra Djurgården, men att orienterbarheten till Nationalstadsparkens befintliga entréer är låg. Främsta skälen till detta anges vara omkringliggande barriärer såsom trafikerade vägar och delvis instängslade verksamhetsområden inom Gasverket och Storängskroken.

Trygghet

Programområdets förutsättningar avseende trygghet är av varierande karaktär. I befintliga Hjorthagen finns ganska god tillgång till upplysta gator och promenadstråk. Hjorthagsparken bedöms emellertid kunna upplevas som ganska otrygg under kvällstid. Inom Storängskroken och Gasverksområdet finns även områden som idag helt saknar belysning och trygga promenadstråk och som på kvällstid och helger är relativt folktomma. Detta senare gäller även gång- och cykelförbindelser från programområdet till Gärdet och city, som under vissa tider på dygnet kan upplevas som otrygga.

Figur 5.4.1 Gång- och cykelstråk utmed Husarviken (Bild tagen 2006-12-06)

Figur 5.4.2. Analyskarta rekreation, befintlig situation, SWECO FFNS. Källa: Stockholms sociotopkarta från 2003, Stockholms Stad.

*Figur 5.4.3. Befintlig gångbana utmed Gasverksvägen.
Foto: Pernilla Westerlund.*

Barnperspektiv

Då en stor del av programområdet består av industrimark som delvis saknar trygga och säkra gång- och cykelförbindelser bedöms dagens situation inte vara gynnsam ur ett barnperspektiv. Inom befintliga Hjorthagen finns dock god tillgång till trygga och säkra gångförbindelser mellan bostad, skola, idrott och lek.

Hela programområdet ligger relativt isolerat och avgränsat från andra näraliggande bostadsområden på Östermalm och Gärdet. Tillgängligheten för barn till målpunkter på Gärdet, i city och i Nationalstadsparken bedöms härmed som låg, främst då barn måste passera via Storängskroken, Gasverksområdet samt trafikerade vägar. Flera vägsträckor saknar säkra och trygga övergångsställen.

Närrecreation

Hjorthagsparken är en rest av den skogsmark som tidigare fanns i Hjorthagen. Inom parken finns idag flera målpunkter som används för bostadsnära rekreation (se figur 5.4.3). På sina ställen är Hjorthagsparken idag otillgänglig, delvis på grund av snårig vegetation, delvis p.g.a. den branta terrängen. Utmed nästan hela parken finns ett promenadstråk.

Inom Hjorthagen finns även flera mindre kvartersparker som erbjuder förutsättningar för lek, avkoppling och gröna oaser (bl.a. Motalaparken, Duschparken och Dianaparken). Hjorthagens idrottsplats ligger centralt inom programområdet och rymmer tre fotbollsplaner och utgör Hjorthagens enda öppna gräsplan.

Gasverksområdet och Storängskroken saknas idag rekreationsmöjligheter. Kontorsparken som ligger inom Gasverksområdet upplevs idag vara av ”privat” karaktär. Parken nyttjas idag inte heller för rekreation. Tillgängligheten till parken är också begränsad då den ligger i Gasverksområdet som är instängslat och låst under kvällstid.

Idag erbjuder Husarviken inga badmöjligheter. Viken bedöms inte heller ha lämpliga bottenförhållanden (förorenade bottensediment) för sådana aktiviteter. Tillfälliga bad bedöms dock inte utgöra någon betydande hälsorisk (WSP, 2003).

Angränsande till programområdet ligger Norra Djurgårdens stora sammanhängande kultur- och naturområden. Dessa miljöer erbjuder många och varierande upplevelsevärden knutna till kungligt inflytande, folkliv, lövskogar, vattenområden, ängar och parker. Motionsspår med elbelysning utgår bl.a. från Fiskartorpets motionsgård och vintertid finns det möjlighet till skid- och skridskoåkning.

Det före detta industriområdet vid Fisksjöäng har nyligen återställts. Enligt Östermalms parkplan (2002) är ett av syftena med upprustningen av att området ska fungera som närpark till Husarviken.

I Storängsbotten, söder om programområdet, ligger Östermalms ridskola och Östermalms Idrottsplats. Den senare erbjuder vintertid bl.a. skridskoåkning och sommartid en fotbollsplan.

Konsekvensbedömning nollalternativet år 2020

Tillgänglighet

Inga åtgärder planeras för att förbättra dagens bristfälliga förbindelser. Tillgängligheten till programområdet bedöms därför vara lik dagens situation d.v.s. gång- och cykelförbindelser från programområdet och målpunkter i city och Gärdet bedöms vara fortsatt osammanhängande och osäkra.

Tillgängligheten till Norra Djurgården kan till och med bli något sämre än dagens situation. Detta eftersom Gasverksområdet och Storängskroken kan komma att bli än mer instängslat i samband med nyetablering av verksamheter.

Trygghet

I likhet med idag kommer programområdets förutsättningar avseende trygghet vara av varierande karaktär. I befintliga Hjorthagen bedöms det finnas god tillgång till upplysta gator och promenadstråk, medan det inom och runt Storängskroken och Gasverksområdet finns delar som helt saknar belysning och trygga promenadstråk.

Nyetablering av verksamheter inom Gasverksområdet, Storängskroken och Storängsbotten kan innebära att det blir mindre tryggt för dem som vistas i och omkring dessa områden, särskilt under dygnets mörka timmar då områdena är relativt folktomma.

Närrekreation

Möjlighet till upplevelsevärden med god variation bedöms i likhet med idag vara god inom befintliga Hjorthagen och låg inom gasverket och Storängskroken. Detta eftersom att befintliga närrekreatationsytor bevaras. Bullerpåverkan i rekreatationsområden redovisas i kapitel 5.8.

Barnperspektiv

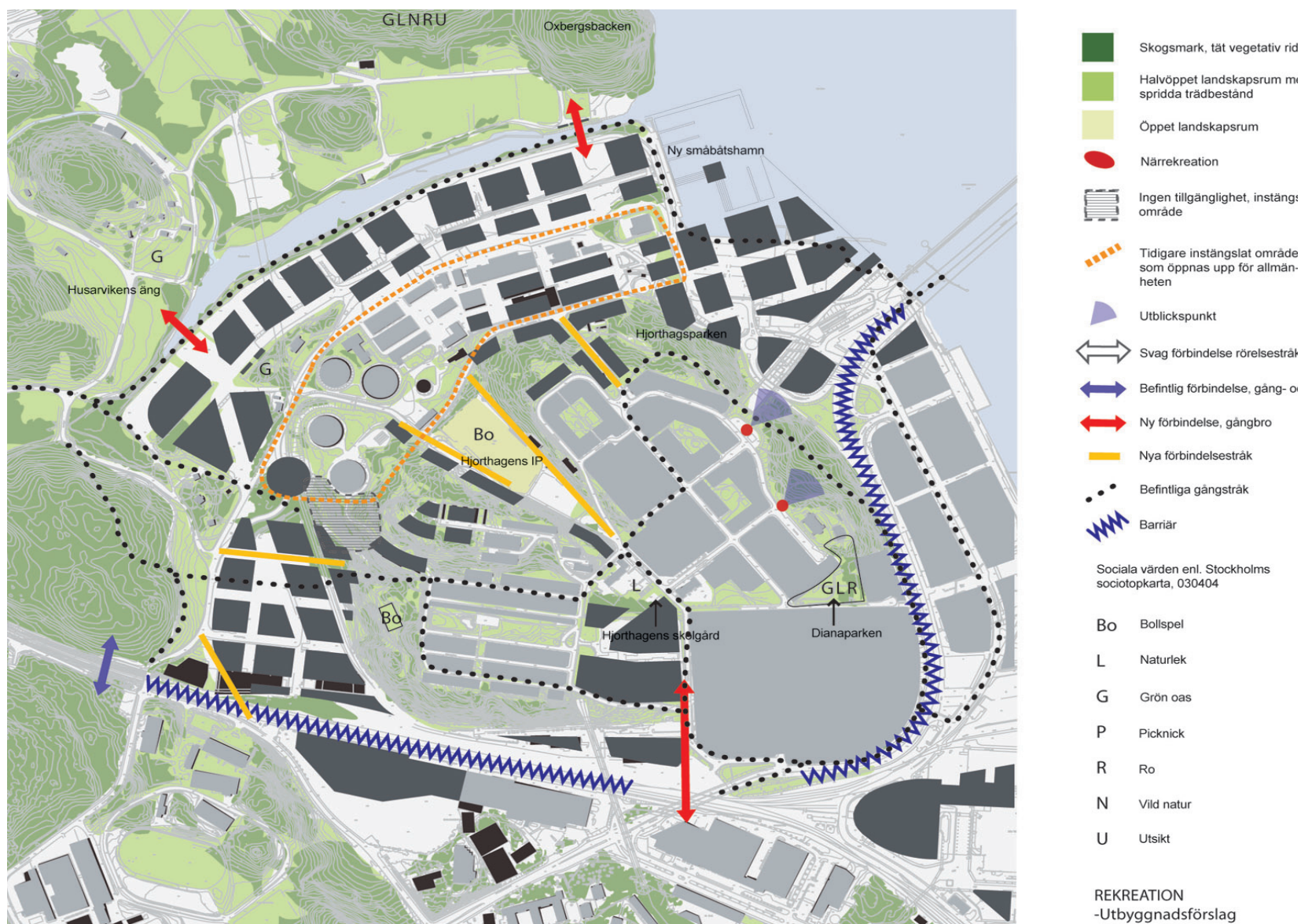
Tillgängligheten till Norra Djurgårdens bedöms vara ogynnsamt ur ett barn- och ungdomsperspektiv. En viss förbättring sker när det gäller tillgängligheten till Gärdet och City eftersom en ny trafikplats kommer att byggas i samband med Norra länken med krav på säkra gång- och cykelpassager.

Konsekvensbedömning programförslaget år 2020

Situationen över rekreation efter exploatering vad gäller närrekreation, tillgänglighet och förbindelser i programområdet framgår av analyskartan i figur 5.4.5.

Tillgänglighet

Sammanfattningsvis bedöms tillgängligheten till målpunkter och naturvärden öka med programförslaget, vilket, ur rekreationssynpunkt, medför positiva konsekvenser. Detta beror dels på att förbindelserna mellan nybyggda områden och befintliga

Figur 5.4.5. Analysskarta över rekreativvärden efter exploatering (översiktligt). Många tillkommande värden har inte kunnat tas med i figuren då de inte är färdigutredda i detta skede.

Hjorthagen kommer att förbättras, dels på att förbindelserna mot Gärdet och city förbättras i och med en ny vägbro över Norra länken och Värtabanan. Vidare bedöms Gasverksområdet med tillhörande kulturhistoriska byggnader bli tillgängliga för allmänheten, och Norra Djurgårdens grönområden nås lättare med de nya broarna över Husarviken.

Om befintlig busstrafik till Storängskroken utökas och om området i framtiden spår försörjs, bedöms gångavståndet till kollektivtrafik bli gynnsamt för hela programområdet. Hela området kan även ges en förstärkt koppling till Storängsbotten och Gärdet via den nya vägbron över Värtabanan/Norra Länken (trafikscenario B).

För att ytterligare förstärka befintliga Hjorthagens koppling till Storängsbotten, Gärdet och city bedöms dock att fler passager och gång- och cykelförbindelser behövs över Värtabanan och Norra länken till och från programområdets sydvästligaste delar.

Trygghet

Gasverksområdet och Storängskroken bedöms kunna omvandlas till trygga miljöer i samband med exploateringen eftersom befintliga industrimiljöer ersätts med stadsbebyggelse och upplysta gator. Även inom befintliga Hjorthagen kan kompletterande bebyggelse bidra till att delar av Hjorthagsparken upplevs som tryggare miljöer att vistas i även under dygnets mörka timmar.

Behovet av trygga förbindelser mellan programområdet, Gärdet och city bedöms vara stort i och med att ett stort antal boende kommer att vilja ta sig mellan dessa områden. Detta är särskilt angeläget då befintliga verksamhetsområden och idrottsanläggningar inom Storängsbotten om området i allmänhet är mindre befolkade under kvällstid och helger och således kan upplevas som otrygga att vistas i.

Närrekreation

Programförslaget innebär att nya parker och grönytor tillskapas inom de nya bebyggelsekvarteren. Huruvida boende i Hjorthagen kommer att kunna nyttja dessa beror i hög grad på hur de utformas. Kompletteringsbebyggelse i Hjorthagsparken innebär att lokala grönområden tas i anspråk.

Om Duschparken försvinner får detta sannolikt stora konsekvenser för boende som nyttjar parken. Bebyggelse i övre delarna av Hjorthagsparken antas emellertid komma att innebära små konsekvenser eftersom att parken här består av relativt snårig vegetation och på sina ställen är relativt kuperad. Med hänsyn till att hela programområdet får god tillgång till Norra Djurgårdens rekreationsområden samt att man i samband med ändrad markanvändning kan tillskapa nya upplevelsevärden i anslutning till bebyggelsen, bedöms såväl boende inom befintliga Hjorthagen som i de nya bebyggelseområdena få god tillgång till närrekreation och möjligheter till upplevelser. Nya mötespunkter som butiker, caféer och restauranger kommer att tillskapas i området. Invånarna i stadsdelen ges också utökad möjlighet till att inneha båt och utöva båttaktiviteter i närområdet, vilket bör ses som rekreationshöjande. Människors tillgång till strandlinjen och kulturintressant bebyggelse stärks också i och med att Gasverksområdet öppnas upp för allmänheten.

Barnperspektiv

När det gäller barnperspektivet bedöms programförslaget innebära övervägande positiva konsekvenser. Det finns goda förutsättningar för lek och stimulerande utevistelse inom hela programområdet. Nya parker och närrekreationsområden kan också tillskapas, vilket gör det lättare att ta sig till närliggande grönområden.

Befintliga Hjorthagen bedöms även kunna upplevas som mindre isolerat jämfört med idag.

Hur sammanhanget och möjligheten för barn och ungdomar att själva röra sig inom området kommer att upplevas är delvis beroende av hur bebyggelsen utformas, i synnerhet i delar som gränsar till befintliga Hjorthagen liksom att grönstråk och gång- och cykelvägar mellan bebyggelsen utformas med hänsyn till orienterbarhet och upplevelse av trygghet.

Om säkra övergångsställen/gångpassager skapas vid samtliga trafikerade gator bedöms tillgängligheten för barn till bl.a. Hjorthagens IP, skola, tunnelbana och Norra Djurgården bli god inom hela programområdet. Husarviken kan dock innebära en barriär för barn i låg ålder, med hänsyn till säkerheten. Föreslagen förskole-/skolverksamhet innebär att familjer som nyttjar dessa får goda förutsättningar till att undvika bilåkning och/eller att barnen själva kan ta sig till förskola/skola.

Sammantaget bedöms det finnas goda förutsättningar för lek och stimulerande utevistelse för barn inom hela programområdet. Flera befintliga parker kan bevaras inom Hjorthagen trots föreslagen kompletteringsbebyggelse och det finns goda möjligheter för att tillskapa nya mötesplatser, parker och lekplatser inom de nya bebyggelsekvarteren.

Förslag på skyddsåtgärder och fortsatt arbete

- Sträckan mellan programområdet och Östermalms IP / ridskola, Gärdet samt City behöver utformas med säkra gång- och cykelbanor samt passager/övergångsställen för att barn och ungdomars möjlighet att själva röra sig till fritidsaktiviteter, skola m.m. utanför programområdet, inte begränsas.
- Med syfte att förbättra rekreativsmöjligheterna för de boende i befintliga Hjorthagen bör en enkät undersökning göras i det fortsatta arbetet med syfte att undersöka dels aktuellt nyttjande av tillgänglig rekreation inom och utanför programområdet, dels behovet av nya rekreativsytor .